

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่ม และสร้างแบบประเมิน ผลกระบวนการกลุ่มในวิชาชีพวิชาชีพผลิตภัณฑอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยศึกษาจากประชากร ประกอบด้วย ครูผู้สอน นักศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 4 ชนิด คือ (1) แบบ บันทึกรูปการปฏิบัติงานกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา (2) แบบประเมินกระบวนการกลุ่มของ นักศึกษา (3) แบบประเมินพฤติกรรมของครูผู้สอน และ (4) แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC⁺ และบรรยายผลการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

1. ผลการใช้กระบวนการกลุ่ม จากการบันทึกการปฏิบัติงานโดยกระบวนการกลุ่มของนัก ศึกษา จำนวน 4 ครั้ง นักศึกษาปฏิบัติงานตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์แล้วนำมาสร้างหุ่นจำลองเพื่อ ทดสอบรูปร่างผลิตภัณฑ์ ปัญหาที่นักศึกษาพบคือ ด้านแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการ ทำหุ่นจำลองเพื่อทดสอบรูปร่าง แนวทางแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกันของนักศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มมีการระดมสมองเพื่อวางแผนงานในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นความสำคัญของการนำข้อมูลพื้นฐานมาเป็นแนวทางในการ ทำงาน ร่วมกันแสดงแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการสร้างหุ่นจำลองเพื่อทดสอบรูปร่าง หาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกันตลอดเวลา ตลอดจนสมาชิกกลุ่มต้องร่วมมือกันทำงานมากขึ้น

2. การประเมินกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา

2.1 การประเมินกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา โดยประเมินเพื่อนสมาชิก

ด้านทักษะการวางแผนงาน นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกอยู่ในระดับมากทุก รายการ โดยประเมินรายการความคิดริเริ่มให้แก่กลุ่มอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านทักษะการปฏิบัติงาน นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีทักษะของรายการความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และความพร้อมในการเตรียมอุปกรณ์

อยู่ในระดับมาก ส่วนทักษะในรายการรักษาระเบียบในการทำงาน และการให้ความช่วยเหลือสมาชิกอื่นนอกเหนือจากงานของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านทักษะการอภิปราย นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านทักษะการแก้ปัญหา นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการเสนอแนะช่วยกลุ่มในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านทักษะการเสนอผลงาน นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะในรายการเสนอผลงานถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่มอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านคุณสมบัติทั่วไป นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการปรับความเข้าใจ กับสมาชิกเมื่อมีการเข้าใจไม่ตรงกัน อยู่ในระดับสูงที่สุด

2.2 การประเมินกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา โดยประเมินตนเอง

ด้านการวางแผนงาน นักศึกษาประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทักษะรายการให้คำปรึกษาวางแผนงานแก่กลุ่ม และรายการริเริ่มความคิดแก่กลุ่มอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการเสนอหรือช่วยวางระเบียบในการทำงาน และรายการแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการปฏิบัติงาน นักศึกษาประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีทักษะรายการความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และความพร้อมในการเตรียมอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการรักษาระเบียบ ในการทำงาน และเรื่องการให้ความช่วยเหลือสมาชิกอื่นนอกเหนือจากงานของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการอภิปราย นักศึกษาประเมินตนเองอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านการแก้ปัญหา นักศึกษาประเมินตนเองอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการเสนอแนะช่วยกลุ่มในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูงที่สุด

ด้านการเสนอผลงาน นักศึกษาประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทักษะรายการเสนอผลงานถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่มอยู่ในระดับมาก ส่วนการเสนอผลงานด้วยวิธีการที่ทำให้กลุ่มอื่นสนใจ อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านคุณสมบัติทั่วไป นักศึกษาประเมินตนเองอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยมีทักษะรายการปรับความเข้าใจ กับสมาชิกเมื่อมีการเข้าใจไม่ตรงกันอยู่ในระดับสูงที่สุด

2.3 การประเมินพฤติกรรมกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา โดยครูผู้สอน

ด้านการวางแผนงาน อยู่ในระดับมาก มีทักษะรายการความคิดริเริ่มแก่กลุ่มมากที่สุด

ด้านการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก มีทักษะรายการความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายมากที่สุด

ด้านการอภิปรายภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีทักษะเรื่องการให้ความคิดเห็นหรือข้อมูลแก่กลุ่มมากที่สุด ส่วนในเรื่องการประสานความคิดของสมาชิก และการสรุปผลงานของกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการแก้ปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง มีทักษะรายการเสนอแนะช่วยกลุ่มในการแก้ปัญหามากที่สุด

ด้านการเสนอผลงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีทักษะรายการเสนอผลงานถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่มมากที่สุด

ด้านคุณสมบัติทั่วไป อยู่ในระดับมาก มีทักษะรายการพูดสื่อความหมายได้ชัดเจนมากที่สุด

3. ความคิดเห็นของนักศึกษาและครูผู้สอนต่อรายการทักษะกระบวนการกลุ่ม

ด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม นักศึกษาให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้านและให้ความสำคัญเป็นอันดับสูงสุดในการให้การยอมรับผู้อื่นในขณะปฏิบัติงาน ส่วนครูให้ความสำคัญรายการควบคุมระเบียบการทำงานเป็นอันดับสูงสุด

ด้านบทบาทสมาชิกกลุ่ม นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้านและให้ความสำคัญอันดับสูงสุด ในเรื่องการปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงาน

ด้านการวางแผนงาน นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน นักศึกษาให้ความสำคัญอันดับสูงสุดของในเรื่องการแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่ม ส่วนครูผู้สอนให้ความสำคัญสูงสุดเรื่องการแบ่งงานให้สมาชิก และริเริ่มความคิดให้แก่กลุ่ม

ด้านการปฏิบัติงาน นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน นักศึกษาให้ความสำคัญอันดับสุดในเรื่องจำนวนสมาชิกที่มาทำงานควรครบ ส่วนครูผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องจำนวนสมาชิกที่มาทำงานควรครบ เรื่องความพร้อมในการเตรียมวัสดุ และการแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกันเป็นอันดับสูงสุดเท่ากัน

ด้านการอภิปราย นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน และให้ความสำคัญอันดับสูงสุดของการวางแผนงาน ในเรื่องการให้ความคิดเห็นหรือข้อมูลแก่กลุ่ม

ด้านการแก้ปัญหา นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน นักศึกษาให้ความสำคัญอันดับสูงสุดในเรื่องการบอกกลุ่มให้รู้ถึงปัญหาที่เกิดในกลุ่ม ส่วนครูผู้สอนให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องการเสนอแนะช่วยกลุ่มแก้ปัญหา และปรับปรุงการทำงานจากแนวทางแก้ปัญหา

ด้านการการเสนอผลงาน นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน นักศึกษาให้ความสำคัญอันดับสูงสุด ในเรื่องเสนอผลงานได้ถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่ม ส่วนครูผู้สอนให้ความสำคัญ เรื่องการเสนอผลงานด้วยวิธีการพูดที่ทำให้ผู้อื่นสนใจเป็นอันดับสูงสุด

ด้านคุณสมบัติทั่วไป นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน และให้ความสำคัญอันดับสูงสุดของคุณสมบัติทั่วไป ในเรื่องการยอมรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์

เนื่องจากนักศึกษาและครูผู้สอนเห็นว่ารายการทักษะกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญ ทุกรายการ สามารถนำไปใช้ในการประเมินกระบวนการกลุ่มได้ แต่อาจมีการกำหนดเกณฑ์น้ำหนักของรายการ ระหว่างนักศึกษาและครูผู้สอน จะทำให้การประเมินมีความเรียบร้อยสมบูรณ์ขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่ม ในการสอนวิชาวิจัยวิชาชีพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การบันทึกผลการปฏิบัติงานโดยกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา พบว่า การที่นักศึกษามีส่วนร่วมในการบันทึกผลการปฏิบัติงานกระบวนการกลุ่ม ทำให้ในระหว่างการทำงาน นักศึกษาได้ฝึกการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของสมาชิกกลุ่ม มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และหาวิธีแก้ปัญหาาร่วมกัน และเป็นแรงจูงใจให้กันและกันอัน มีผลให้การทำงานบรรลุตามเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งตรงกับการวิจัยของ วิไลวรรณ พริยะกฤต (2541, หน้า 38) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ ได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน ช่วยให้กลุ่มค้นหาวิธีแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นแรงจูงใจซึ่งกันและกัน นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานร่วมกัน โอกาสที่จะทำงานสำเร็จมีมากขึ้น และ อรณุช สมภักดี (2540, หน้า 54) พบว่า นักศึกษามีการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันการสนับสนุนความคิดเห็นของเพื่อน การแสดงออกอย่างเต็มที่ การแสดงบทบาทของตนตามที่กลุ่มแบ่งงานให้ทำให้ความคิดเห็นหรือคำปรึกษาแก่เพื่อน กระตุ้นเพื่อนให้แสดงความคิดเห็นการขอความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจและการให้เหตุผลเมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิไลวรรณ สันถะโกมล (2521, หน้า 46) พบว่า การสอนด้วยกระบวนการกลุ่มจะทำให้บรรยากาศการเรียน

สนุกสนานไม่เบื่อหน่าย นักศึกษาเกิดการกระตือรือร้นและปลูกฝังความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 29) ได้กล่าวถึงการเรียนโดยกระบวนการกลุ่มนอกจากจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถและมีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทางวิชาการแล้ว ยังสามารถส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรู้จักแก้ปัญหาและรู้จักแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมบุคลิกภาพ การเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักการวางแผนและมีความรับผิดชอบอีกด้วย

สำหรับการประเมินผลกระบวนการกลุ่มของนักศึกษา โดยประเมินเพื่อนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะ นักศึกษามีการยอมรับและมีแรงจูงใจในการใช้ประเมินเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานส่วนของกระบวนการกลุ่ม ส่วนการให้ความช่วยเหลือสมาชิกอื่นนอกเหนือจากงานของตนเอง จากการที่นักศึกษาประเมินเพื่อนสมาชิกและตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสัปดาห์แรกและสัปดาห์ที่ 2 ปฏิบัติงานการออกแบบร่าง แล้วพัฒนารูปแบบเพื่อเลือกแบบที่เหมาะสมที่สุดมา 1 แบบ แล้วจึงนำมาทำจำลองเพื่อศึกษารูปร่างของผลิตภัณฑ์นั้น สมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจจะไม่มีความถนัดในการทำหุ่นจำลอง อีกประการหนึ่ง จากการนำภาพจากแบบร่างจากกระดาษซึ่งเป็นเพียงภาพ 3 มิติ มาทำเป็นหุ่นจำลองที่สามารถจับต้องได้นั้น ต้องมีการกำหนดรูปทรง ขนาด สัดส่วนที่ถูกต้อง และการใช้วัสดุในการทำหุ่นจำลองให้เหมาะสม สมาชิกในกลุ่มอาจจะไม่มีความถนัดในการสร้างหุ่นจำลองอาจสับสนในวิธีการ ขั้นตอนในการทำหุ่นจำลอง ส่วนการประเมินตนเอง นักศึกษาประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลางในด้านการวางแผนงานและการเสนอผลงาน อาจเป็นผลเนื่องมาจากความพึงพอใจที่ตนเองได้ให้ความร่วมมือในการวางแผนงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และการผลักดันเป็นผู้นำเสนอผลงานของกลุ่ม เป็นเพราะนักศึกษาประเมินพฤติกรรมของตนเองในขณะที่ตนเองมีส่วนร่วมในกลุ่ม จากผลการประเมินโดยภาพรวมจะเห็นได้ว่านักศึกษาประเมินตนเอง ในระดับต่ำกว่าผลการประเมินเพื่อน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษามีแรงจูงใจกับการประเมินเพื่อนสมาชิกกลุ่มสูงกว่า ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ สมบุญ พรหมประสิทธิ์ (2524) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจต่อเนื่อง ของการประเมินผลการทำงาน โดยครู เพื่อน และตนเอง กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผู้รับการทดลองที่ได้รับการประเมินผลงานแบบภายใน คือ การประเมินผลงานด้วยตนเอง มีระดับแรงจูงใจต่อเนื่องสูงกว่าผู้รับการทดลองที่ได้รับการประเมินผลงานแบบภายนอก อันได้แก่การประเมินผลงานโดยครู และเพื่อนเป็นผู้ประเมิน

ส่วนผลประโยชน์กระบวนการกลุ่มจากครูผู้สอนในภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากยกเว้นด้านการแก้ปัญหา การประเมินพฤติกรรมเห็นในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาคำถามขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มมีน้อย เนื่องจากการทำงานกลุ่มของนักศึกษาไม่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นมาก นักศึกษาจึงไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแสดงทักษะการแก้ปัญหาคำถามขัดแย้งให้เห็นชัดเจน ส่วนการนำเสนอผลงานนักศึกษาสรุปผลงานได้ถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่ม ส่วนวิธีการนำเสนอผลงานด้วยการพูดยังไม่มีการที่นำเสนอ อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในการนำเสนอผลงานของนักศึกษามีน้อย ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับผลงานของ ทิศนา แจ่มมณี และคณะ (2530, หน้า 85) ที่สังเกตพบว่า การเสนอผลงานกลุ่มของนักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการเสนอผลงานแบบเดิมคือ การอ่านรายงาน ยังไม่สามารถใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้มากนัก อาจเนื่องมาจากการฝึกฝนยังมีไม่มากพอที่จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการใช้วิธีการใหม่ ๆ

สำหรับการประเมินกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาได้ยอมรับการประเมินผลกระบวนการกลุ่มเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงาน เพื่อให้นักศึกษาเกิดการยอมรับการประเมินผลว่ามุ่งเพื่อการพัฒนาการทำงานร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาการทำงานสอดคล้องกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2539, หน้า 9) กล่าวว่า การประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่าของ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา มิใช่เป็นการจับผิดในการทำงาน ส่วน สมศรี กิตติศรีวรพันธุ์ (2539, หน้า 87) กล่าวว่า โดยอาศัยจากวิธีการร่วมมือเป็นกลุ่มของนักศึกษาแทนที่จะให้ นักศึกษาทำงานหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือในบางครั้งอาจใช้ทั้งสอง เพื่อให้นักศึกษายบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายโดยประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและการประเมินกระบวนการกลุ่มได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ ของกลุ่มในด้าน ผลการทำงาน เช่น ความสามัคคี คุณธรรม หรือค่านิยมของกลุ่ม ประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มจากการให้สมาชิกติชมหรือวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติ จะทำให้นักศึกษาสามารถประเมินตนเองได้ และผู้สอนเข้าใจนักศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 33) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลจะได้ผลดีนั้น ควรให้โอกาสผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินได้มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นต่อการออกแบบการประเมิน โดยอาจเป็นแหล่งผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ Rebien 1996 อ้างใน (กิตติพร ปัญญาภิบาล, 2540) กล่าวว่า การประเมินแบบมีส่วนร่วม ผู้เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการออกแบบการประเมิน เพื่อเกิดการยอมรับและเห็นว่าตนเองเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมิน

จากผลการสอบถามความคิดเห็น เมื่อนำรายการทักษะกระบวนการกลุ่มสำหรับการประเมินผลกระบวนการกลุ่ม พบว่า ครูผู้สอนและนักศึกษามีความเห็นตรงกัน คือ ด้านรายการทักษะกระบวนการกลุ่ม ด้านบทบาทของผู้ในกลุ่ม บทบาทของสมาชิก การปฏิบัติงาน การอภิปราย การแก้ปัญหา

การเสนอผลงาน คุณสมบัติทั่วไป และสอดคล้องกับผลงานของทิสนา แคมมณี และคณะ (2530) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านบทบาทผู้นำกลุ่ม นักศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญของการประเมินทุกด้าน และให้ความสำคัญมากที่สุดของบทบาทผู้นำ ในด้านการให้การยอมรับผู้อื่นในขณะปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำที่ดีต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกกลุ่มทุกคน ส่วนด้านบทบาทสมาชิก การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงาน เพราะเมื่อสมาชิกรู้จักทำงานตามบทบาทและหน้าที่จะทำให้มีความรับผิดชอบงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ มนตรี พันธุ์พงษ์วัฒนา (2540) พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนที่พบในกลุ่มย่อย มีการแสดงออกมากในด้านความรับผิดชอบงานของตน ส่วนในด้านการวางแผนงานต้องแบ่งงาน ให้สมาชิกในกลุ่มให้เหมาะสมกับตัวบุคคลเพราะจะทำให้เกิดการยอมรับและเต็มใจในการทำงาน ด้านการปฏิบัติงานเห็นความสำคัญของจำนวนสมาชิกที่มาทำงานควรจะครบ หากสมาชิกมาครบก็ทำให้เกิดความพร้อมเพรียง และเกิดกำลังใจในการทำงาน สำหรับด้านการอภิปรายใช้หลักในการสื่อสาร เห็นว่าเมื่อมีการให้ความคิดเห็นหรือข้อมูลแก่กลุ่มแล้ว สมาชิกต้อง มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นในกลุ่มด้วย ส่วนการแก้ปัญหา การบอกกลุ่มให้ รู้ถึงปัญหาที่เกิดในกลุ่มจะทำให้สมาชิกคนอื่นได้รับรู้ถึงปัญหา และพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกวิธี ด้านการเสนอผลงานได้ถูกต้องตามข้อสรุปของกลุ่มนั้น ถือว่าเป็นการยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม ส่วนด้านคุณสมบัติทั่วไป การยอมรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์นั้นจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดการยอมรับขอคำหนิได้เสีย แล้วนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การแบ่งกลุ่มของนักศึกษา ที่เรียน โดยกระบวนการกลุ่มในวิชาวิจัยวิชาชีพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ควรจัดให้ละความสามารถและความถนัดของนักศึกษา ให้ครอบคลุมด้านการเขียนภาพนำเสนอ การทำหุ่นจำลอง และการเขียนรายงาน

1.2 ครูผู้สอนควรดูแลและติดตามกระบวนการทำงานกลุ่ม ของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะระหว่างที่นักศึกษาทำหุ่นจำลองเพื่อศึกษารูปร่างของผลิตภัณฑ์

1.3 ครูผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาที่เกิดขึ้น ขณะที่นักศึกษาทำงานร่วมกัน นอกเวลาเรียนด้วย

1.4 ในการประเมินกระบวนการกลุ่ม ควรให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการออกแบบการประเมิน

1.5 ในการประเมินผลการทำงานของนักศึกษา ควรให้นักศึกษาประเมินเพื่อน
ทุกครั้งด้วย หรือประเมินระหว่างขั้นตอนการทำงานโครงการแต่ละขั้นตอน

1.6 ในการนำแบบประเมินไปใช้ อาจมีการตกลงเกณฑ์น้ำหนักของรายการทักษะ
ระหว่างนักศึกษาและครูผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การจัดกลุ่มนักศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มในการวิจัยครั้งต่อไป ควรแบ่งกลุ่มตาม
ความถนัดของนักศึกษาที่มีต่องานหลัก โดยศึกษาถึงลักษณะและประเภทของโครงการ รวมทั้งระยะ
เวลาในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก

2.2 ควรมีการศึกษาถึงทัศนคติหรือความพึงพอใจของนักศึกษาโดยกระบวนการกลุ่ม
ต่อการประเมินผลกระบวนการกลุ่ม